

OPPIMISPROSESSIN NÄKYVÄKSI TEKEMINEN AMMATILLISELLE OPISKELIJALLE

Oppimisprosessin näkyväksi tekeminen on keskeinen osa verkko-ohjausta. Se on opetuksen suunnittelua etukäteen ja kokonaiskuvan luomista opiskelijoille. Se auttaa opiskelijaa hahmottamaan mitä opiskelussa on tulossa. Voitaisiinkin puhua asiakaslupauksesta opiskelijalle - tätä tarjoamme.

Oppimisprosessilla tarkoitetaan ajallisesti ja askelittain etenevää, ennalta suunniteltua ja tavoitteellista oppimista. Se on siis pidempikestoinen, useammasta oppimistilanteesta muodostuva tavoitteellinen opetuskokonaisuus. Oppimisprosessi on helpompi käsittää, kun sitä mietitään esimerkiksi matkana, tai polkuna, eri etappien muodostamana kokonaisuutena, tai vaikkapa kulkemisena paikasta toiseen, tienä, seikkailuna tai vaikka pelinä.

Oppimisprosessi rakentuu opetussuunnitelman tavoitteiden pohjalta. Ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelma on sekoitus kaikkea oppimiseen liittyvää: osaamisen tavoitteet, opetuksen sisältö, oppimistulokset, arviointi, oppimisympäristöt, aikataulut, eri oppiaineiden integroinnit ja erilaiset osaamisen hankkimisen muodot. Nämä kaikki on kuvattu valtakunnallisiin opetussuunnitelman perusteisiin ja oppilaitoksissa näistä tehdään käytännön suunnitelma.

Oletko pohtinut, miten sinun opetettavan aineen sisällöt ja kokonaisuudet avautuvat opiskelijalle? Onko hänelle kokonaiskuva siitä, mitä tulee tapahtumaan ja miten ihan oikeasti opiskellaan? Onko opetussuunnitelma avattu niin, että se tukee oppimisprosessia? Riittääkö yhden osakokonaisuuden avaus, vai pitäisikö oppiaineiden väliset suhteet ja riippuvuudet myös saada näkyviin? Antavatko kuvaukset riittävästi tietoa opettajien välisestä yhteistyöstä tai työelämän kanssa tarvittavasta yhteistyöstä?

Opiskelija luultavimmin sitoutuu ja motivoituu opintoihinsa paremmin, jos hän jo alkuvaiheessa hahmottaa mitä osaamista hänen pitää saavuttaa, millaisilla tehtävillä ja suorituksilla tavoitteet saavutetaan. Samoin on opiskelijalle tärkeää tietää se, missä oppimisympäristöissä ja kenen kanssa asioita voi oppia ja miten paljon aikaa tavoitteiden saavuttamiseen on varattava. Opiskelijan olisi myös hyvä tietää, millaisia tulevaisuuden mahdollisuuksia tai menetyksiä hänen valintansa tai valitsematta jättämät asiat tuottavat.

Oppimisprosessia suunniteltaessa valitaan sopivat pedagogiset mallit ja niitä tukevat oppimateriaalit, oppimistehtävät, digitaaliset sovellukset ja ohjauksen menetelmät. Pedagoginen malli on väljä kehys, jonka avulla oppimisprosessi suunnitellaan ja lopullinen toteutus rakentuu sitten opiskelijoiden toiminnan kautta. Prosessiin on jätettävä tilaa yksilöllisten oppimispolkujen toteutumiseen ja vaihtoehtoisin ratkaisuihin.

Opiskelija konstruoi opiskellessaan oman oppimisen prosessinsa ja dokumentointi sitä vaihe vaiheelta.

Oppimisprosessi on siis tehtävä näkyväksi, jotta opiskelijalla on mahdollisuus laatia oma oppimisstrategiansa sen pohjalta. Hyvin kuvattu ja yhdessä opiskelijoiden opiskelijan kanssa suunniteltu yksilöllinen opiskelun prosessi auttaa opiskelijaa miettimään miten hän etenee opinnoissaan. Opiskelija pystyy ottamaan vastuuta omasta tekemisestään ja miettimään kuinka hän käyttää aikaansa eri osioihin. Hän voi suunnitella aikataulunsa niin, että hänellä on riittävästi aikaa itsenäiseen opiskeluun ja tehtävien tekemiseen muiden opiskelijoiden kanssa. Opiskelijan eräänä tehtävänä on myös kuvata aikaisempi osaamisensa suhteessa tavoitteisiin.

Opiskelijalle kannattaa kuvata erilaisia vaihtoehtoja, miten osaamisen voidaan tehdä näkyväksi. Kirjallinen ilmaisu on joissakin tehtävämuodoissa yksi opiskeltava asia, mutta monessa tehtävässä joku muu menetelmä voi kuvata oppimisen eri vaiheita ja nostaa esille myös oppimisen vaikeuksia. Opiskelijoille kannattaa myös avata erilaiset menetelmät ja digitaaliset keinot, joilla hän voi tehdä osaamisensa näkyväksi.

Opiskelijan heikko koulumenestys ja -motivaatio, koulutusvalintojen vaikeus, keskeyttäminen ja koulutuksesta putoaminen voi johtua osittain siitä, että hän ei ymmärrä mitä häneltä odotetaan. Tai hän ei tiedä mitä ja millaisia valintoja hänen pitäisi tehdä. Voi olla myös, että opiskelija ei ole yksinkertaisesti hahmottanut, miten paljon aikaa kuhunkin vaiheeseen on varattava eri tehtävien tekemiseen. Opettajien yhteistyöllä ja oppimisprosessien kuvaamisella voidaan estää liian kuormittavien oppimisprosessien rakentaminen.

Ammatillisessa koulutuksessa oppimisprosessi rakennetaan tutkinnon perusteisiin kirjattuihin ammattitaito- ja osaamisvaatimuksiin perustuen. Lähtökohtana on, että kaikissa ammatillisissa opinnoissa huomioidaan aiemmin hankittu osaaminen ja opinnoissa keskitytään puuttuvan osaamisen hankkimiseen. Opiskelija opiskelee vain sitä, mitä ei vielä osaa.

Siksipä oppimisprosessin kuvaus on entistä tärkeämpää opinnoissa menestymiselle. Tutkinnon osat on avattava niin, että jokainen opiskelija pystyy kuvausten perusteella rakentamaan oman henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman eli HOKSn.

Kustakin tutkinnon osasta on tehtävä selkeä suunnitelma ammattitaito- ja osaamisvaatimuksineen mielellään kaikki digitaalisesti helposti hahmotettavassa muodossa. Osiin on liitettävä mukaan myös kuvaukset yhteisistä tutkinnon osista, jotka sisältävät viestintä- ja vuorovaikutusosaamista, matemaattisluonnontieteellistä osaamista sekä yhteiskunta- ja työelämäosaamista.

Opiskelijalle tulisi saada kokonaiskuva siitä, mitä ovat oppimisen tavoitteet, mitä osa-alueita, tehtäviä ja suorituksia opintoihin kuuluu ja miten etenemistä seurataan ja mihin kriteereihin arviointi perustuu.

Opiskelijan on myös hyvä tietää, miten paljon keskimäärin on varattava aikaa opiskeluihin. Näin hän pystyisi oppimisprosessin kuvauksen avulla helposti tarkastelemaan, mitä hän jo osaa ja mitä hänen pitäisi seuraavaksi tehdä.

Opiskelumateriaalien ja opiskelutehtävien pitäisi olla saavutettavissa ja tehtävissä ajasta ja paikasta riippumatta. Myös käytettävien digitaalisten työvälineiden tulisi olla yhteisesti sovittuja ja opiskelijoilla pitäisi olla selkeästi tiedossa, miten suoritukset julkaistaan ja miten niitä suorituksia dokumentoidaan ja seurataan. Opiskelun aikana opiskelijalle annetaan koko ajan palautetta osaamisensa kehittymisestä. Osaaminen osoitetaan näytöissä tekemällä käytännön työtehtäviä aidoissa työtilanteissa.

Miten kuunnella opiskelijoita tämän kaiken keskellä?

Tällä hetkellä erityisesti ammatillisessa koulutuksessa oppijat antavat usein palautetta siitä, että kokonaiskuva opinnoista on sirpaleista. Opiskelijan tulisi osata itse rakentaa oma opiskelupolkunsa, ja se vaatii tosi paljon paneutumista opintojen sisältöihin. Valintoja helpottaa hyvin visualisoitu oppimisprosessi ja kytkösten kuvaaminen tavoitteisiin, suoritustapoihin ja arviointiin. Oppimisprosessin kuvaus ja visualisointi auttavat ja erityisen tärkeää on se, että käytetään yhtenäisiä symboleja ja termejä, jotta ei kuormiteta opiskelijaa jokaisen opettajan omilla esittämistavoilla.

Osaamisperustainen opetussuunnitelma tuo opiskelijoille hahmotettavaan kokonaisuuteen kaikenlaisia haasteita. Opetussuunnitelma ei ole enää kaikille sama lineaarinen ohjeistus vaan opintojen laajuus, suoritustapa ja järjestys vaihtelevat opiskelijan osaamisen perusteella. Onko tämä selvästi näkyvillä ja tunnistaako opiskelija helposti mahdolliset vaihtoehdot? Onko opiskelijoille saatavilla oppimisprosessia tukevia erilaisia oppimateriaaleja ja eri tasoisia tehtäviä, joilla parhaiten tuetaan eri vaiheessa olevia opiskelijoita. Onko riittävästi erilaista multimodaalista oppimateriaalia, joka varmistaa sen, että kaikki opiskelijat saavat ymmärrettävässä muodossa opiskelumateriaalit ja tehtävät käyttöönsä? Yhä useampi opiskelija tarvitsee yksilöllisesti räätälöityjä koulutusratkaisuja, vaihtoehtoisia koulutuspolkuja ja mahdollisuuksia pärjätä todellisten kykyjensä perusteella. Ammatillisen koulutuksen yhteisten osien sisällöt voidaan saada hyvin linkitettyä tutkinnon osiin ja näkyville digitaalisin keinoin.

Digitaalinen, hyvin visualisoitu kokonaiskuvaus auttaa opiskelijaa rakentamaan omaa polkuaan, suunnittelemaan etenemistään ja havainnoimaan millä tasolla oma osaaminen on. Tällaiseen malliin voi myös liittää tulevaisuuden tavoitekuvauksia, jotta oppija tietää, mitä on opiskeltava päästäkseen tulevaisuuden tavoitteisiin. Näin opintojen eriyttäminen ja eri tahtiin kulkevat henkilökohtaiset polut sekä osaamisen hankkiminen helpottuvat, kun opiskelijalle on selkeä kuva kokonaisuudesta.

Tämä teos, jonka tekijä on Leena Vainio, on lisensoitu [Creative Commons CC BY 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

